

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

Л. Є. Азарова, О. В. Ковтун

**Українська мова за професійним спрямуванням.
Тести для студентів-нефілологів**

Вінниця
ВНТУ
2014

УДК 811.161.2(075)

ББК 81.2(4Укр)я73

A35

Рецензенти:

Н. М. Павликівська, доктор філологічних наук, професор

Н. Б. Іваницька, доктор філологічних наук, професор

Т. Ю. Ковалевська, доктор філологічних наук, професор

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України (протокол № ____ від 23.01.2014 р.).

Азарова, Л. Є.

A35 Українська мова за професійним спрямуванням. Тести для студентів-нефілологів / Л. Є. Азарова, О. В. Ковтун. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 209 с.

Навчальний посібник призначений для студентів, які вивчають дисципліну «Українська мова за професійним спрямуванням». Система тестів дає можливість перевірити й оцінити рівень засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу за програмою в цілому, сформованість навичок оволодіння лексичним і граматичним матеріалом при складанні ділових паперів різного характеру.

УДК 811.161.2(075)

ББК 81.2(4Укр)я73

© Л. Азарова, О. Ковтун, 2014

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
I. ДЕРЖАВНА МОВА – МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ	8
1.1. Поняття національної та літературної мови.....	8
1.2. Найістотніші ознаки літературної мови. Мовні норми	10
II. ОСНОВИ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	14
2.1. Мова і культура мовлення в житті професійного комунікатора. Мовний, мовленнєвий етикет	14
2.2. Стандартні етикетні ситуації.....	18
2.3. Словники у професійному мовленні	27
III. СТИЛІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ	31
3.1. Функціональні стилі української мови та сфера їх застосування	31
3.2. Текст офіційно-ділового стилю як форма реалізації мовнопрофесійної діяльності	37
3.3. Лексико-стилістичні помилки	43
IV. СПІЛКУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	45
4.1. Спілкування і комунікація. Основні закони спілкування. Функції спілкування.....	45
4.2. Особливості усного спілкування	49
4.3. Бесіда. Функції та види бесід. Стратегії поведінки під час ділової бесіди	52
4.4. Поняття ділового спілкування	54
4.5. Етика ділових відносин.....	57
4.6. Етикет телефонної розмови	59
V. РИТОРИКА І МИСТЕЦТВО ПРЕЗЕНТАЦІЇ	63
5.1. Поняття про ораторську (риторичну) компетенцію.....	63
5.2. Публічний виступ як важливий засіб комунікації переконання	66
VI. ФОРМИ КОЛЕКТИВНОГО ОБГОВОРЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПРОБЛЕМ	71
6.1. Нарада як форма колективного обговорення	71
6.2. Збори як форма прийняття колективного рішення.....	73
6.3. Мистецтво перемовин	75
6.4. Дискусія	76

6.5. "Мозковий штурм" як евристична форма, що активізує креативний потенціал співрозмовників під час колективного обговорення проблеми.....	79
VII. ДІЛОВІ ПАПЕРИ ЯК ЗАСІБ ПИСЕМНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	81
7.1. Документ. Класифікація документів.....	81
7.2. Національний стандарт України. Склад реквізитів документів. Вимоги до змісту та розташування реквізитів.....	85
7.3. Вимоги до бланків документів. Оформлювання сторінки. Вимоги до тексту документа.....	90
7.4. Електронні документи	95
VIII. ДОКУМЕНТАЦІЯ З КАДРОВО-КОНТРАКТНИХ ПИТАНЬ	102
8.1. Документи щодо особового складу.....	102
8.2. Заява. Види заяв	106
8.3. Автобіографія. Резюме	110
8.4. Характеристика	114
8.5. Особовий листок з обліку кадрів. Трудова книжка.....	116
8.6. Трудовий договір. Контракт. Трудова угода.....	117
8.7. Наказ щодо особового складу	120
IX. ДОВІДКОВО-ІНФОРМАЦІЙНІ ДОКУМЕНТИ.....	122
9.1. Довідково-інформаційні документи.....	122
9.2. Протокол, витяг з протоколу	126
9.3. Довідка. Службова записка	128
X. ЕТИКЕТ СЛУЖБОВОГО ЛИСТУВАННЯ.....	132
10.1. Лист. Класифікація листів	132
10.2. Реквізити листів та їх оформлювання.....	137
XI. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВІ ДОКУМЕНТИ. ДОКУМЕНТАЦІЯ ГОСПОДАРСЬКО-ДОГОВІРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	143
11.1. Організаційні документи	143
11.2. Обліково-фінансові документи	145
11.3. Акт	149
11.4. Доручення	151
11.5. Договір	154
XII. НАУКОВИЙ СТИЛЬ І ЙОГО ЗАСОБИ У ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ.....	157
12.1. Стаття як самостійний науковий твір. Основні правила бібліографічного опису джерел, оформлювання покликань	157
12.2. Рецензія, відгук як критичне осмислення наукової	

праці. Анотація	158
12.3. Реферат як жанр академічного письма. План, тези, конспект як важливий засіб організації розумової праці. Цитати	160
12.4. Мовні засоби наукового стилю	163
XIII. УКРАЇНСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ В ПРОФЕСІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ	166
13.1. Термін та його ознаки. Термінологія як система.....	166
13.2. Терміни у професійному та діловому мовленні.....	168
13.3. Лексика іншомовного походження.....	172
XIV. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ І РЕДАГУВАННЯ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ	176
14.1. Суть і види перекладу	176
14.2. Типові помилки під час перекладу наукових текстів українською мовою. Помилки у змісті й будові висловлювань	177
14.3. Вибір синоніма під час перекладу. Переклад термінів. Особливості редагування наукового тексту.....	193
XV. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	199
ЛІТЕРАТУРА	205
ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ	209

ПЕРЕДМОВА

Мова – один з основних засобів професійної підготовки майбутніх фахівців. Вона сприяє формуванню та розвитку особистості людини, її інтелекту, волі, почуттів; мова єднає покоління, зберігає духовне єство народу, національне світобачення, формує культуру нації. Актуальність вивчення мови стає очевиднішою тепер, після здобуття Україною незалежності, надання українській мові конституційного статусу державної.

Сучасні інженерні та науково-технічні працівники повинні вправно володіти мовними засобами, характерними для наукового та офіційно-ділового стилів – основи професійного спілкування.

Навчальний посібник призначений для студентів, які вивчають дисципліну «Українська мова за професійним спрямуванням». Мета цієї дисципліни – формування комунікативної культури у сфері професійного мовлення в його усній і писемній формах, навичок практичного володіння мовою, обумовленого фаховими потребами.

Завдання курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» полягає у формуванні національно мовної особистості, комунікативних навичок майбутніх спеціалістів, студіюванні особливостей фахової мови.

Навчальний посібник сприятиме піднесенню культури усного мовлення у професійній сфері: він містить поради, які стосуються проведення ділових нарад, бесід, наукових дискусій, лекцій. У навчальному посібнику висвітлено питання національної та літературної мови, найістотніші ознаки літературної мови, мовні норми, роль словників у професійному мовленні; функціональні стилі української мови та сфера їх застосування і, зокрема, науковий стиль та його засоби у професійному спілкуванні. Розкрито поняття мовного етикету службовця, роль спілкування як інструменту професійної діяльності, основні закони та функції спілкування; поняття ділового спілкування, проведення ділових бесід, розгляду скарг, форми колективного обговорення професійних проблем; риторики, мистецтва презентації, правила ділового листування, використання візитних карток, етикету мережі Інтернет. Розглянуто ділові папери як

засіб писемної професійної документації, електронні документи, національний стандарт України, вимоги до змісту та розташування реквізитів документа, його тексту. Охоплено певний лексичний і граматичний матеріал для написання ділових паперів; проаналізовано лексико-стилістичні помилки та стандартні етикетні ситуації, публічний виступ як важливий засіб комунікації переконання, проблеми перекладу і редагування наукових текстів.

Система тестів дає можливість перевірити й оцінити рівень засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу за програмою в цілому, сформованість навичок оволодіння лексичним і граматичним матеріалом при складанні ділових паперів різного характеру; систематизувати знання норм сучасної української літературної мови; удосконалити знання, уміння та навички щодо оформлення наукових текстів і ділових паперів; підвищити рівень культури мовлення за допомогою запропонованих тестів; перевірити знання студентів з усіх тем, передбачених навчальною програмою.

Усе це дасть змогу підняти загальний культурний рівень студентів у професійній і науковій сферах.

Навчальний посібник упорядковано відповідно до чинної програми дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», затвердженою Міністерством освіти і науки України. Використаний у тестових завданнях матеріал підібрано відповідно до частотності його вживання в діловому професійному мовленні і рекомендовано для використання на практичних заняттях з дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», а також для самостійної роботи студентів.

Навчальний посібник стане у пригоді майбутнім інженерам, науковцям і винахідникам, а також усім, хто прагне вдосконалити мовні навички, хто небайдужий до рідної мови і прагне стати вмілим і досвідченим знавцем мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамчук О.В. Методичні рекомендації до дисципліни “Українська мова за професійним спілкуванням” для студентів 3 – 4 курсів із спеціальностей денної і заочної форми навчання / О.В. Абрамчук. – Вінниця : ВНТУ, 2008. – 43 с.
2. Азарова Л.Є. Документи та особливості їх оформлення : навч. посіб. / Л.Є. Азарова, З.П. Корженко, Л.В. Горчинська. – Вінниця : ВНТУ, 2002. – 64 с.
3. Азарова Л.Є. Практичний курс з української мови для слухачів Ін ДП. Орфографія. Синтаксис : навч. посіб. / Л.Є. Азарова, Л.В. Горчинська, З.П. Корженко. – Вінниця : ВНТУ, 2006. – 90 с.
4. Азарова Л.Є. Українське ділове мовлення. Частина I : навч. посіб. / Л.Є. Азарова, Н.Й. П’яст. – Вінниця : ВНТУ, 2007. – 232 с.
5. Азарова Л.Є. Професійне спілкування науково-технічних працівників і студентів інженерних спеціальностей : навч. посіб. / Л.Є. Азарова, Н.Й. П’яст, Т.Ю. Іванець. – Вінниця : ВНТУ, 2008. – 189 с.
6. Афанасьєв І. Діловий етикет. Етика ділового спілкування / І. Афанасьєв. – К. : Альтерпрес, 2003. – 368 с.
7. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф.С. Бацевич. – К. : Видавничий центр "Академія", 2004. – 273 с.
8. Волкотруб Г.Й. Стилїстика ділової мови : навч. посібн. – К. : МАУП, 2002. – 208 с.
9. Ганич Д.І. Російсько-український і українсько-російський словник/ Д.І. Ганич, І.С. Олійник. – Х. : Прапор, 1997. – 558 с.
10. Глущик С.В. Сучасні ділові папери : навч. посіб. / С.В. Глущик, О.В. Дияк, С.В. Шевчук – К. : Атіка, 2005. – 544 с.
11. Гриценко Т.Б. Українська мова та культура мовлення : навч. посіб. / Т.Б. Гриценко. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 480 с.
12. Ділова українська мова : навч. посіб. / за ред. О.Д. Горбула. – К. : “Знання”, КОО, 2004. – 222 с.

13. Загнітко А.П. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування / А.П. Загнітко, І.Г. Данилюк. – Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2004. – 480 с.
14. Зарицька І.М. Українське ділове мовлення : Практикум / За заг. ред. проф. А.П. Загнітка. / І.М. Зарицька, І.О. Чикаліна. – Донецьк : Центр підготовки абітурієнтів, 1997. – 180 с.
15. Збірник тестів з української мови / Л.К. Лисак, Г.М. Ковальова, І.М. Медведєва. – Краматорськ: ДДМА, 2008. – 84 с.
16. Зубков М.Г. Сучасна українська ділова мова : підручник / М.Г. Зубков. – 3-тє вид., доп. – Х. : Торсінг, 2005. – 448 с.
17. Зубков М. Сучасний російсько-український, українсько-російський словник / М. Зубков. – Х. : Ранок, 2004. – 720 с.
18. Іванець Т.Ю. Методичні вказівки до виконання контрольних робіт з дисципліни “Українська мова за професійним спілкуванням” для студентів усіх спеціальностей заочної та денної форм навчання / Т.Ю. Іванець, З.П. Корженко, Н.Й. П’яст – Вінниця : ВНТУ, 2008. – 31 с.
19. Клещова О.Є. Стилїстика ділового мовлення та редагування (за кредитно-модульною системою) : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / О.Є. Клещова. – Луганськ, 2011. – 227 с.
20. Конспект лекцій та тестові завдання з української мови : для студентів 1 курсу заочної форми навчання / Укл. : О.О. Жигло, О.В. Кір’янова. – Х. : ХНАМГ, 2007. – 66 с.
21. Культура фахового мовлення : навч. посібник / За ред. Н.Д. Бабич. – Чернівці : Книги - ХХІ, 2005. – 272 с.
22. Мацько Л.І. Культура фахової мови : навч. посіб. / Л.І. Мацько, Л.В. Кравець. – К. : Академія, 2007. – 317 с.
23. Мацько Л.І. Стилїстика української мови : підручник / Л.І. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 173 с.
24. Методичні вказівки та контрольні роботи з української мови професійного спілкування : для студентів 1 курсу заочної форми навчання / Укл. : О.О. Жигло, О.В. Кір’янова. – Х. : ХНАМГ, 2005. – 24 с.

25. Михайлюк В.О. Українська мова професійного спілкування : навч. посіб. / В.О. Михайлюк. – К. : Професіонал, 2005. – 496 с.
26. Модульні тестові завдання з української мови (за професійним спрямуванням) : Збірник тестів для студентів усіх базових напрямів і спеціальностей з курсу “Українська мова (за професійним спрямуванням)” / за ред. Г.Л. Вознюк. – Львів : Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2010. – 65 с.
27. Мозговий В.І. Українська мова у професійному спілкуванні : Модульний курс : навч. посіб. / В.І. Мозговий. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 592 с.
28. Плотницька І.М. Ділова українська мова : Навчальний посібник / І.М. Плотницька. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 256 с.
29. Польова Є.В. Елективний курс «Ділова українська мова» : Методичний посібник для 10 класу філологічного профілю. – Віньківці, 2011. – 100 с.
30. Пономарів О.Д. Сучасна українська мова : підручник / О.Д. Пономарів, В.В. Різун, Л.Ю. Шевченко та ін. / за ред. О.Д. Пономарева. – К. : Либідь, 2001. – 197 с.
31. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування : навч. посіб. / Я. Радевич-Винницький. – К. : Знання, 2006. – 186 с.
32. Українська мова : Енциклопедія. – К. : Українська енциклопедія, 2004. – 789 с.
33. Українська мова за професійним спрямуванням : методичні вказівки до проведення лекцій, практичних занять та самостійної роботи студентів I курсу заочної форм навчання технічних спеціальностей / Укл. : Л.М. Сидоренко, Н.В. Тільняк. – К. : НТУУ «КПІ», 2011. – 62 с.
34. Українська мова. Підготовка до ЗНО. Ділова українська мова : електронний посібник. – Режим доступу: http://schoollib.com.ua/ukr_lang/2/370.html
35. Універсальний довідник-практикум з ділових паперів / С.П. Бирик, І.Л. Михно, Л.О. Пустовіт, Г.М. Сюта. – К. : Довіра; УНВЦ "Рідна мова", 2000. – 152 с.

36. Універсальний довідник з ділових паперів та ділової етики. – К. : Довіра, 2003. – 623 с.
37. Фурдуй М.І. Українська мова : практикум з правопису : навч. посіб. / М.І. Фурдуй. – К. : Либідь, 2004. – 272 с.
38. Хміль Ф.І. Ділове спілкування: навчальний посібник / Ф.І. Хміль. – К. : "Академвидав", 2004. – 148 с.
39. Ходжсон Джейн. Ефективне ведення переговорів : нові підходи до творчого мислення та вирішення проблем / Джейн Ходжсон. – Д. : Баланс-Клуб, 2002. – 252 с.
40. Шевчук С.В. Ділове мовлення для державних службовців : навч. посіб. / С.В. Шевчук. – К. : Арій, 2008. – 424 с.
41. Шевчук С.В. Ділове мовлення : Модульний курс : підручник / С.В. Шевчук. – К. : Арій, 2009. – 279 с.
42. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення : підручник / С.В. Шевчук. – К. : Арій, 2009. – 425 с.
43. Шевчук С.В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник / С.В. Шевчук, І.В. Клименко. – К. : Алерта, 2013. – 696 с.
44. Шеломенцев В.М. Етикет і сучасна культура спілкування : навч. посіб. / В.М. Шеломенцев. – 2-е вид. – К. : Лібра, 2003. – 416 с.
45. Ющук Г.П. Українська мова : підручник / Г.П. Ющук. – К. : Либідь, 2004. – 327 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. www.litopys.org.ua
2. www.mova.info
3. www.novamova.com.ua
4. www.pereklad.kiev.ua
5. www.pravopys.net
6. www.r2u.org.ua
7. www.rozum.org.ua

Навчальне видання

Лариса Євстахіївна Азарова,
Оксана Володимирівна Ковтун

**Українська мова за професійним спрямуванням.
Тести для студентів-нефілологів**

Навчальний посібник

Редактор В.О. Дружиніна

Оригінал-макет підготовлено Л. Є. Азаровою

Підписано до друку
Формат 29,7×42¼. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк 8.2.
Наклад 100 прим. Зам № 2013

Вінницький національний технічний університет,
навчально-методичний відділ ВНТУ.
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,
ВНТУ, к. 2201.
Тел. (0432) 59-87-36.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.

Віддруковано у Вінницькому національному технічному університеті
в комп'ютерному інформаційно-видавничому центрі.
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Тел (0432) 59-87-38.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.